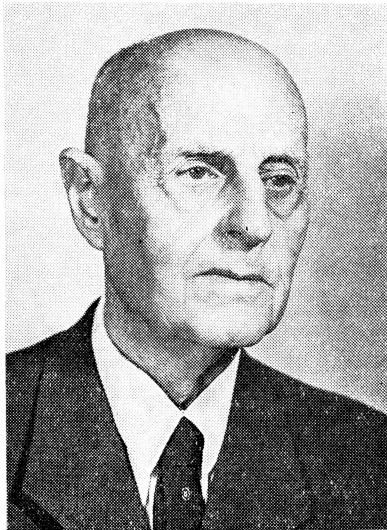

Ünnepi köszöntő Hajós Károly, a MAT örökös elnökének 80. születésnapja alkalmából

H Á M O R I A R T Ű R dr.

A Magyar Allergológiai Társaságnak ma nagy ünnepe van. 80. születésnapja alkalmából köszönti *Hajós Károlyt*, örökös elnökét. Kicsit megkésve ugyan, de mint *Ady Endre* mondja „mi mindig mindenről elkészünk, mi biztosan messziről jövünk.”

Hajós Károly köszöntését a kor szellemében néhány szubjektív élménnyel kezdem. *Hajós Károlyt* kétszer csodáltam meg, először 1944-ben, amikor megjelent a *Rajkával* közösen írt nagy mű az allergiás betegségekről olyan időben, amikor legtöbb ember csak azon gondolkodott, miképpen menthetné át valahogy életét a háború borzalmaiból egy jobb korba.

Közelebbi kapcsolatba körülbelül 15 évvel ezelőtt kerültem vele. Kis főorvosi szobájában fogadott, de a szoba nagyra tágult, mert a falakat elborították a legkiválóbb allergológusok dedikált fényképei, jeléül annak, hogy *Hajós Károly* tudományos munkásságának eredményeit képes volt a legmagasabb nemzetközi szinten képviselni. Nem volt kétséges előttem, hogy szolgálta hazáját. *Apáthy* professzor szavai szerint: A nagy nemzetek emelik fiaikat, míg a kis nemzeteket fiaiknak kell emelnie.

Hajós Károlyval egy ponton nem értettem egyet. Tudományos megbeszélé-

* Elhangzott a Magyar Allergológiai Társaság tudományos ülésén Mátraházán 1972. október 7-én.

seink során ismételten hangsúlyozta, hogy nem kíván Kaninchenmedizint művelni. Személyem éppen a Masugi-nephritis tanulmányozása során arra a meggyőződésre jutott, hogy az állatkísérletek rendkívül fontosak, de ma mind világosabban látom magam is, hogy a klinikusnak mindenekelőtt klinikai adatokat kell nyújtania és klinikai összefüggéseket kell feltárnia. Aki a klinikai immunológiának az utolsó évtizedben lejátszódó hatalmas fejlődését figyelte, annak igazat kell adnia *Hajós Károly* tudományos hitvallásának. Az idő Őt igazolta és részemről ezt az ajándékot szeretném átnyújtani 80. születésnapja tiszteletére.

Szabad legyen néhány életrajzi adatot ismertetnem.

Dr. Hajós Károly 1891. március hó 29.-én Nyíregyházán született. Középiskoláit Nyíregyházán, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, de két szemesztert Berlinben, I trimesztert Párizsban hallgatott. Külföldi éveit alatt Hauspraktikans volt a Berlieni Egyetem Szülészeti Klinikáján *Bumm* professzor mellett és a Moabiti Kórház Belosztályán *Klemperer* prosszor mellett. Orvosdoktorrá Budapesten avatták 1913. október 25.-én.

Hamarosan be kellett vonulnia. Az első világháborúban az olasz fronton, mint csapatorvos és a háború utolsó évében hadtesthygienikus és bakteriológiai laboratórium vezetőjeként teljesített katonai szolgálatot. Több katonai kitüntetésben részesült.

A háború befejezése után 1919. január 1.-én a *Korányi Sándor* vezetésével működő budapesti III. számú Belklinikán nyert kinevezést először gyakornoki, később tanársegédi minőségben. Itt kezdte meg tudományos munkásságát, amelynek eredményeképpen 1929.-ben magántanári képesítést nyert a „Vegetatív rendszer klinikája” című tárgykörből. Magántanári előadásai egy fél éven át az endokrinológiáról, egy fél éven át az allergiás betegségekről szóltak.

A *Korányi* klinikáról 1931-ben távozott és az akkori *Apponyi* Poliklinika endokrinológiai rendelésének vezetését vette át. A következő évben az *Apponyi* Poliklinika I. számú Belosztályának főorvosa lett, később a Poliklinika helyettes igazgatójává nevezték ki. A felszabadulás után is ebben a beosztásban működött, 1959. november hó 1-ig. Ekkor az Egészségügyi Minisztérium az ORFI Allergológiai Osztályának vezetésével bízta meg és itt is működött mindaddig, amíg nyugdíjba nem ment, 1968. végén.

A klinikáról való távozása némi törést jelentett tudományos munkásságában. Sajnos a kislétszámú poliklinikai osztály nem jelentett kielégítő elfoglaltságot és kellő laboratórium sem állott rendelkezésére, ezért másodállásban az akkori OTI Balesetkártalanítási Osztályán, mint belgyógyász szakértő főorvos keresett új kutatási lehetőségeket. E szakértői munkával kapcsolatosan is számos endokrin és allergiás vonatkozású kérdéssel foglalkozott és új összefüggéseket tárt fel. Eredményeit 20 tudományos közleményben írta le. Ezek közül kiemelkednek a traumás Basedowwal, a baleset és asthma összefüggésével és az allergiás betegségek kártalaníthatóságával foglalkozó művek.

A felszabadulás után kifejlesztett nagylétszámú belosztály megfelelő laboratóriumi lehetőségekkel és ambulanciával arra indította, hogy minden erejét és idejét az allergológia művelésére fordítsa. Ennek eredményeképpen 1952-ben a TMB kandidátusi fokozatot adományozott. 1955-ben megvédte doktori disszertációját. Címe: „Vizsgálataink az asthma bronchiale keletkezéséről és gyógyításáról.” Doktori disszertációja szokatlan formájú volt. A TMB szólította fel, hogy a doktori cím elnyerése céljából adjon összefoglalást több évtizedes kutató munkájáról. Ezért az irodalom mellőzésével kizárólag saját vizsgálatairól számolt be. Óriási beteganyagot tekintett át, amelynek alapján alig van az asthmabetegségnek olyan problémája, amelyben nem alakított ki önálló álláspontot. Ezek közül legfontosabb, hogy az asthmabetegséget a központi szabályozás zavarának tekinti és kombinált gyógymódot ajánl.

Hajós Károly több, mint 5 évtizedes orvosi irodalmi munkássága nem felel meg a szoros értelemben vett úgynevezett alap kutatások követelményeinek, de nem is volt öncélú. Tudományos törekvéseit magas etikai szellem hatotta át. A talált klinikai és laboratóriumi adatok elemzésekor legfőbb gondja az volt, hogy miként szolgálják közvetlenül a beteg ember érdekeit akár diagnosztikai, akár terápiás szempontból. Tudományos munkásságát jellemzi a kritikai szellem. Magáévá tette azt a tételt, hogy a terapia kritikája a legnehezebb orvosi feladatok közé tartozik. 5–10 éves periódusra bontott adatokból igyekezett megállapítani az asthma bronchiale terápiájának hatékonyságát. Saját megfigyelései és a világirodalmi háttér alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy tartós gyógykezelési eljárásokról megbízható véleményt alkotni majdnem lehetetlen. A terápiás eredmények nehezen hasonlíthatók össze, mert a szerzők terminológiája nem egységes és a kezelt betegek környezete, a szociális viszonyok és a kísérő, következményes elváltozások változó tényezők. *Hajós* könyveinek, közleményeinek, referátumainak és különböző kongresszusokon elhangzott előadásainak ez a vezető eszméje. Gazdag klinikai anyag alapján bizton állíthatja, hogy az asthma és minden allergiás betegség lefolyása periódikus és a különböző diagnosztikai és gyógyító időszakok összehasonlítása sok tévedésre ad alkalmat. Az allergiás betegségek pathogenesisének értelmezésekor szerencsésen tárja fel a pszichikus és vegetatív kapcsolatok jelentőségét, ugyanakkor hangsúlyozza az endokrin és allergiás mechanizmusok fontos szerepét. Minden lehetséges fórumon hangoztatta, hogy az allergiás betegség, így különösen az asthma, az egész embernek a betegsége, nemcsak egy szervre lokalizált kórfolyamat. Ennek a koncepciónak alapvető jelentőségét az allergiás betegségek megelőzésében, kezelésében és különösen a gondozással kapcsolatban nem lehet eléggé hangsúlyozni.

Hajós Károly tudományos munkásságát végeredményben 200-nál több közlemény jelzi, melyek magyarul, németül, angolul, oroszul, franciául és olaszul jelentek meg. Ezekon kívül 5 könyvet és 4 könyvfejezetet írt.

Még a két világháború között jelent meg „A vegetatív idegrendszer megbetegedései” (1931), majd „A belsősecretiós betegségek” (1935) című munkája. Megemlítem, hogy most nyáron a szabadságom alatt a kerekem 35 évvel ezelőtt megjelent munkát még mindig élvezettel olvastam. Legfontosabb könyvének tartom a *Rajka Ödönnel* közösen írt nagy művet, mely 1944-ben jelent meg. címe: „Asthma, ekzema és rokon kórképek az allergia tanának tükrében.” Figyelemreméltó a bevezetés, amelyben közlik a szerzők, hogy több évtizedes kutatások eredményeiről számolnak be. Kidomborítják, hogy kísérleteiket és következtetéseiket a két mester, *Korányi Sándor* és *Török Lajos* szelleme hatja át, és valóban igyekeztek példájukhoz híven, de már saját útjaikon kitűzött céljaikhoz közelebb jutni. A felszabadulás után A Gyakorlóorvos Könyvtára sorozatban két munkája jelent meg, egyik a nehéz légzésről, a másik az allergiás betegségekről szólt.

A könyvfejezetek közül kiemelkedik az „Allergische Erkrankungen der Atmungsorgane”. (In: *E. Rajka*: Allergie und allergische Erkrankungen. 1959.) és „Die spezifische Behandlung der allergischen Rhinitis und Polyposis nasi (In: *G. Eigler, D. G. R. Findeisen*: Der Schnupfen. 1959.)

Hajós Károly e hatalmas irodalmi munkásság mellett tevékenyen részt vett a magyar orvosi tudományos közéletben. Azt lehet mondani, hogy élete elválaszthatatlan a Magyar Allergológiai Társaság történetétől. 1946-ban alakult meg a Belgyógyász Szakcsoport Allergológiai Sectiója, melynek első elnöke lett. *Hajós Károly* nemcsak irányította a sectió működését, hanem kiépítette a külföldi kapcsolatokat is. A sectió üléseiről rendszeres referátumokat küldött angol, német és olasz nyelven a megfelelő folyóiratoknak és hasonló egye-

sületek vezetőségeinek. Megrendezte 1948-ban a Centenáris Orvoskongresszuson a két napos allergológiai üléseket. Sajnos az Allergológiai Sectió 1956-ban megszűnt és beolvadt a Belgyógyász Szakcsoportba, amelynek szerencsére *Hajós Károly* lett az új elnöke. Ebben a minőségben kétszer is rendezett allergológiai tárgyú nagygyűlést, mégpedig Budapesten és Pécsen. Ezek a törekvések nem maradtak nemzetközi visszhang nélkül. Részben személy szerint, részben kollektív meghívók egymásután érkeztek a külföldi kongresszusokra.

1967-ben alakult meg a Magyar Allergológiai Társaság a MOTESZ keretében, melynek első és egyben örökös elnöke *Hajós Károly* lett.

Hajós Károly számos hazai és külföldi társaság tagja. A Korányi Sándor Társaság egyik alapító tagja. A következő külföldi társaságokban levelező, illetve alapító tag:

The International Association of Allergist (USA).

Fellow of the Founder Group 1947.

Gesellschaft für Allergie und Asthmaforschung. DDR.

Korresp. Mitglied.

Deutsche Gesellschaft für Allergie und Immunitätsforschung. BRD.

Korresp. Mitglied.

Interasma (International Association of Asthmology Milano) Founder Member 1954.

EAA (European Academy of Allergology and Clinical Immunology Bruxelles. Member.

Ceskoslovenska Lekarska Spolecnost J. E. Purkyne „in Anerkennung der Verdienste für Die Entwicklung der Medizinischen Wissenschaft“ Korresp. Mitglied.

Kitüntetései: Elnyerte a Budapesti Orvosegyesület Balassa jutalomdíját 1945-ben. Kiváló Orvosi címet 1959-ben. A Munka Érdemrend arany fokozatát 1967-ben.

Hajós Károly könyvtárának és így nyilván saját szerteágazó tudományos közlései mottójául „Az ember tragédiája” XII. színjéből a következő idézetet választotta:

„Ádám	Mi a tudvágyat szakhoz nem kötök Átpillantását vágjuk az egésznek.
Tudós	Ez helytelen! Kicsinyben rejlik a nagy, Olyan sok a tárgy, s létünk oly rövid.”

Mi bizton reméljük ebben az ünnepélyes pillanatban, hogy *Hajós Károly* által összerakott alapkövek hozzájárulnak majd az allergiás betegségek legmodernebb koncepciójának kialakulásához.

Végül felmerül a kérdés, — alapított-e *Hajós Károly* iskolát? Azt gondolom, hogy mindannyian, akik az allergológiával foglalkozunk, egy kicsit *Hajós Károly* tanítványai vagyunk. Azonkívül tanítványai közvetlen munkatársai, akik mai programunkban is három előadással szerepelnek.

Pirquet a század elején megalkotta az allergia fogalmát. A bécsi iskola eredményeinek hatására és *Korányi Sándor* géniuszától bátorítva *Hajós Károly* érdeklődése korán az új irány felé fordult és már a húszas években jelentek meg allergiás tárgyú közleményei, ezért Őt joggal pionírnak tekinthetjük, legalábbis hazánkban.

A Magyar Allergológiai Társaság meghajol *Hajós Károly* életműve előtt.